1. ద్రవ్యోల్బణం పెరగడానికి కారణాలు ఏమిటి? ద్రవ్యోల్బణాన్ని అదుపు చేయడంలో RBI ద్రవ్య విధానం ప్రభావంపై వ్యాఖ్యానించండి.

ద్రవ్యోల్బణం అంటే వస్తువులు మరియు సేవల సాధారణ ధరల స్థాయిలో నిరంతర పెరుగుదల, ఇది డబ్బు కొనుగోలు శక్తి తగ్గడానికి దారితీస్తుంది. భారతదేశంలో ద్రవ్యోల్బణాన్ని కొలిచే ప్రాథమిక కొలత వినియోగదారు ధరల సూచిక (CPI). RBI డేటా (మార్చి 2024) ప్రకారం, భారతదేశ ప్రధాన ద్రవ్యోల్బణం అధికారిక లక్ష్య పరిధిలో 5.1% వద్ద ఉంది, కానీ ఆహార ద్రవ్యోల్బణం అస్థిరంగానే ఉంది. RBI చట్టం, 1934లోని సెక్షన్ 45ZA ప్రకారం 4% ± 2% పరిధితో ఫ్లెక్సిబుల్ ఇన్‌ఫ్లేషన్ టార్గెటింగ్ (FIT) పాలనలో రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా (RBI) ద్రవ్యోల్బణాన్ని లక్ష్యంగా చేసుకుంది.

I. భారతదేశంలో ద్రవ్యోల్బణం పెరగడానికి కారణాలు:

1. **డిమాండ్-పుల్ ద్రవ్యోల్బణం:**సరఫరా కంటే డిమాండ్ ఎక్కువగా ఉండటం, తరచుగా ఆదాయం పెరగడం, రుణ వృద్ధి మరియు ప్రభుత్వ వ్యయం పెరగడం వల్ల ఇది సంభవిస్తుంది. ఉదాహరణకు, కోవిడ్ అనంతర ఉద్దీపన మరియు గ్రామీణ డిమాండ్ పెరుగుదల దీనికి దోహదపడ్డాయి.
2. **వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం:** ముడి పదార్థాలు, శ్రమశక్తి మరియు శక్తి వంటి ఉత్పత్తి వ్యయాలు పెరగడం వల్ల ఇది జరిగింది. ముడి చమురు ధరలు ఎక్కువగానే ఉన్నాయి (2024లో ~$84/బ్యారెల్).
3. **సరఫరా వైపు ద్రవ్యోల్బణం:**సరఫరా గొలుసులో అంతరాయాల వల్ల సంభవించింది. ఉదాహరణకు, 2023లో అకాల వర్షాలు టమోటా ధరలు మరియు ఆహార ద్రవ్యోల్బణం 40% పెరగడానికి దారితీశాయి.
4. **దిగుమతి ద్రవ్యోల్బణం:** బలహీనమైన రూపాయి దిగుమతి చేసుకున్న వస్తువుల ధరను పెంచుతుంది. 2024 లో, రూపాయి విలువ తగ్గింది₹85.61/USD, దిగుమతి ఖర్చులు పెరుగుతున్నాయి.
5. **ప్రపంచ కారకాలు:** భౌగోళిక రాజకీయ ఉద్రిక్తతలు (ఉదాహరణకు, రష్యా-ఉక్రెయిన్ యుద్ధం, ఎర్ర సముద్ర సంక్షోభం) ప్రపంచ ఆహార మరియు ఇంధన ధరలను పెంచాయి.

II. ద్రవ్యోల్బణాన్ని అదుపు చేయడంలో RBI ద్రవ్య విధానం ప్రభావం:

RBI రెపో రేటు పెంపుదల, CRR, SDF మరియు OMOల ద్వారా ద్రవ్యత నియంత్రణ మరియు CPI ద్రవ్యోల్బణ లక్ష్యం వంటి వివిధ సాధనాలను ఉపయోగించింది. ఈ చర్యలు ద్రవ్యోల్బణాన్ని 7.8% (ఏప్రిల్ 2022) నుండి 5.1% (మార్చి 2024)కి తగ్గించడంలో సహాయపడ్డాయి.

III. ద్రవ్యోల్బణాన్ని నియంత్రించడంలో RBI ద్రవ్య విధానం యొక్క పరిమితులు:

1. **సరఫరా వైపు ద్రవ్యోల్బణం:**పంట వైఫల్యం లేదా వ్యవసాయ ఇన్పుట్ కొరత వంటి సమస్యలను ద్రవ్య విధానం పరిష్కరించలేదు, దీనికి ఉత్పత్తి వైపు జోక్యం అవసరం.
2. **దిగుమతి ద్రవ్యోల్బణం & ప్రపంచ ప్రభావం:** ప్రపంచ చమురు మరియు వస్తువుల ధరలు మరియు కరెన్సీ విలువ తగ్గుదల ఆర్‌బిఐ నియంత్రణకు మించినవి.

3. **ట్రాన్స్మిషన్ లాగ్:** రెపో రేటు మార్పులు రుణ రేట్లు మరియు వినియోగదారుల ప్రవర్తనలో ప్రతిబింబించడానికి 3 నుండి 6 త్రైమాసికాలు పడుతుంది, దీని ప్రభావం ఆలస్యం అవుతుంది.

4. **నిర్మాణాత్మక అడ్డంకులు:** అసమర్థ లాజిస్టిక్స్ మరియు పేలవమైన మార్కెట్ లింకేజీల వల్ల ఉత్పన్నమయ్యే ద్రవ్యోల్బణానికి దీర్ఘకాలిక నిర్మాణాత్మక సంస్కరణలు అవసరం, రేటు పెంపు కాదు.

ముగింపు:

RBI ద్రవ్య విధానం ద్రవ్యోల్బణ అంచనాలను నిలబెట్టడంలో సహాయపడినప్పటికీ, సరఫరా షాక్‌లు, ప్రపంచ ధరల పెరుగుదల మరియు నిర్మాణాత్మక సమస్యలను పరిష్కరించడంలో దాని పరిధి పరిమితం. RBI ప్రయత్నాలను పూర్తి చేయడానికి సమన్వయంతో కూడిన ఆర్థిక-ద్రవ్య వ్యూహం, వ్యవసాయంలో పెట్టుబడి మరియు బలమైన మౌలిక సదుపాయాలు చాలా అవసరం. ఆర్థిక సర్వే 2023–24 సరిగ్గానే పేర్కొంది, "సరఫరా-వైపు నిర్వహణ మరియు స్థూల ఆర్థిక సమన్వయం ద్వారా మద్దతు ఇవ్వకపోతే ద్రవ్య విధానం మాత్రమే ద్రవ్యోల్బణాన్ని నియంత్రించదు."

2. భారత ఆర్థిక వ్యవస్థపై పెరుగుతున్న చమురు ధరల ప్రభావాన్ని మరియు దాని ప్రభావాలను తగ్గించడానికి ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యలను చర్చించండి.

ప్రపంచవ్యాప్తంగా ముడి చమురును దిగుమతి చేసుకునే దేశాలలో మూడవ స్థానంలో ఉన్న భారతదేశం, దాని చమురు అవసరాలలో 85% కంటే ఎక్కువ దిగుమతి చేసుకుంటుంది. ముడి చమురు దిగుమతులపై ఈ భారీ ఆధారపడటం వలన భారత ఆర్థిక వ్యవస్థ ప్రపంచ చమురు ధరలలో హెచ్చుతగ్గులకు గురవుతుంది. 2024లో, సగటు బ్రెంట్ ముడి చమురు ధర బ్యారెల్‌కు $84–88 మధ్య ఉంది, భౌగోళిక రాజకీయ ఉద్రిక్తతలు మరియు OPEC+ ఉత్పత్తి కోతల కారణంగా ఇది మరింత తీవ్రమైంది. ఇది భారత ఆర్థిక వ్యవస్థపై విస్తృత ప్రభావాలను చూపుతుంది.

I. భారత ఆర్థిక వ్యవస్థపై పెరుగుతున్న చమురు ధరల ప్రభావం:

1. **పెరుగుతున్న కరెంట్ ఖాతా లోటు (CAD):** భారతదేశ దిగుమతి బిల్లులో దాదాపు 25% ముడి చమురు వాటా కలిగి ఉంది. 2023–24 ఆర్థిక సంవత్సరంలో, చమురు దిగుమతి బిల్లు $170 బిలియన్లకు పెరిగింది, ఇది GDPలో 1.1% CADకి దోహదపడింది (RBI, మార్చి 2024).

2. **కరెన్సీ తరుగుదల:** చమురు దిగుమతుల పెరుగుదల డాలర్లకు డిమాండ్ పెరగడానికి దారితీస్తుంది, ఇది రూపాయిపై తగ్గుదల ఒత్తిడిని కలిగిస్తుంది. 2024లో, రూపాయి విలువ తగ్గింది, దిగుమతి చేసుకున్న ద్రవ్యోల్బణానికి దారితీస్తుంది, ఇది వస్తువులు మరియు సేవల ధరను పెంచుతుంది.

3. **ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిళ్లు:** చమురు ధరల పెరుగుదల ఖర్చు-పుష్ ద్రవ్యోల్బణాన్ని ప్రేరేపిస్తుంది, ఇది ఇంధనం, రవాణా మరియు తయారీ ఇన్‌పుట్‌లపై ప్రభావం చూపుతుంది. ఇది CPI ద్రవ్యోల్బణంలో అస్థిరతకు దారితీసింది, రవాణా మరియు ఆహారం వంటి రంగాలు గణనీయమైన ఖర్చు పెరుగుదలను ఎదుర్కొంటున్నాయి.

4. **ఆర్థిక ఒత్తిడి:** అధిక చమురు ధరలు ఇంధన సబ్సిడీలను పెంచాల్సిన అవసరం ఉంది, అయితే పెట్రోల్ మరియు డీజిల్‌పై ఎక్సైజ్ సుంకాలను తగ్గించడం ప్రభుత్వ ఆదాయంపై భారం పడింది. కేంద్రం 2022లో మరియు 2024లో ఇంధనంపై ఎక్సైజ్ సుంకాలను తగ్గించింది, ఇది పన్ను వసూళ్లు మరియు ఆర్థిక ఆరోగ్యంపై ప్రభావం చూపింది.

5. పారిశ్రామిక ప్రభావం:పెరుగుతున్న ఇంధన ధరల కారణంగా విమానయానం, రసాయనాలు మరియు లాజిస్టిక్స్ వంటి పరిశ్రమలు అధిక నిర్వహణ ఖర్చులను ఎదుర్కొంటున్నాయి, ఇది మార్కెట్‌లో లాభాల మార్జిన్‌లను మరియు పోటీతత్వాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది.

II. ప్రభావాన్ని తగ్గించడానికి ప్రభుత్వ చర్యలు:

1. **ఎక్సైజ్ సుంకం కోతలు:** ఇంధన ధరల పెరుగుదల వినియోగదారులపై ప్రభావాన్ని తగ్గించడానికి ప్రభుత్వం మే 2022 మరియు అక్టోబర్ 2024లో పెట్రోల్ మరియు డీజిల్‌పై కేంద్ర ఎక్సైజ్ సుంకాలను తగ్గించింది.
2. **వ్యూహాత్మక పెట్రోలియం నిల్వలు (SPR):** భారతదేశం విశాఖపట్నం, మంగళూరు మరియు పాదూర్‌లలో SPR సౌకర్యాలను అభివృద్ధి చేసింది, సరఫరా అంతరాయాల నుండి రక్షణ కోసం మరియు ధరల హెచ్చుతగ్గులను నిర్వహించడానికి సుమారు 38 మిలియన్ బ్యారెళ్ల ముడి చమురును నిల్వ చేసింది.
3. **దిగుమతి వనరుల వైవిధ్యీకరణ:**2023–24లో భారతదేశం రష్యా నుండి ముడి చమురు దిగుమతులను రాయితీ ధరలకు పెంచింది, ఇది దేశం మొత్తం ముడి చమురు దిగుమతుల్లో 30% కంటే ఎక్కువ, పశ్చిమాసియా దేశాలపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించింది.
4. **జీవ ఇంధనాలు మరియు ఇ-మొబిలిటీని ప్రోత్సహించడం:**2025 నాటికి 20% ఇథనాల్ బ్లెండింగ్ లక్ష్యాన్ని సాధించడం ఇథనాల్ బ్లెండింగ్ ప్రోగ్రామ్ లక్ష్యం, తద్వారా శిలాజ ఇంధనాలపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గిస్తుంది. అదనంగా, FAME II పథకం ఎలక్ట్రిక్ వాహనాలను స్వీకరించడాన్ని మరియు ఛార్జింగ్ మౌలిక సదుపాయాల అభివృద్ధిని ప్రోత్సహిస్తుంది.
5. **ప్రజా రవాణా & శక్తి సామర్థ్యం:** మెట్రో రైలు ప్రాజెక్టులు, రహదారులలో పెట్టుబడులు పెట్టడం మరియు నేషనల్ మిషన్ ఆన్ ఎన్‌హాన్స్‌డ్ ఎనర్జీ ఎఫిషియెన్సీ (NMEEE) కింద PAT (పెర్ఫార్మ్, అచీవ్, ట్రేడ్) పథకం అమలు చేయడం ఇంధన వినియోగాన్ని తగ్గించడం మరియు రవాణా రంగంలో సామర్థ్యాన్ని మెరుగుపరచడంలో కీలకమైన దశలు.

ముగింపు:

పెరుగుతున్న చమురు ధరలు భారతదేశానికి ద్రవ్యోల్బణం, పెరుగుతున్న వాణిజ్య లోటు మరియు బలహీనమైన రూపాయి విలువ వంటి గణనీయమైన స్థూల ఆర్థిక దుర్బలత్వాలను సృష్టించాయి. ప్రభుత్వం ఎక్సైజ్ సుంకం కోతలు మరియు వ్యూహాత్మక నిల్వలు వంటి స్వల్పకాలిక ఆర్థిక చర్యలను ఉపయోగించినప్పటికీ, దీర్ఘకాలిక పరిష్కారాలకు ఇంధన వనరులను వైవిధ్యపరచడం, ఇంధన భద్రతను పెంచడం మరియు పర్యావరణ అనుకూల ఇంధన ప్రత్యామ్నాయాలకు పరివర్తనను వేగవంతం చేయడం అవసరం. ఆర్థిక సర్వే 2023–24లో హైలైట్ చేయబడినట్లుగా, "శిలాజ ఇంధనాలపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించడం మరియు సరసమైన శక్తిని పొందడం భారతదేశ ఆర్థిక స్థిరత్వానికి చాలా ముఖ్యమైనది."